

NIEUWE PENSIOENREGELING OVERWEGINGEN DEELNEMERS

BPOA en SPOA: Rob Simon | Bureau voor strategische pensioencommunicatie

Perspective: Richard Alker & Markus Leineweber

2363 v.3.1 | 13 december 2021

**PER
SPEC
TIVE.**

Achtergrond

Vanaf 1 januari 2027 zijn in het nieuwe pensioenstelsel nog twee soorten pensioencontracten toegestaan: solidair en flexibel. BPOA en SPOA willen een weloverwogen keuze maken. De besturen wensen eind 2021 een uitspraak te doen.

Een belangrijk perspectief om hierin mee te nemen is dat van de leden. In april / mei 2021 hebben BPOA en SPOA reeds een kwantitatieve verkenning verricht onder leden van BPOA. De resultaten hiervan zijn beschikbaar in de rapportage 'Ledenonderzoek nieuwe pensioenregeling' (MWM2).

Aanvullend wensten BPOA en SPOA meer diepgaand inzicht in de achterliggende motieven. Vandaar dat er een verdiepend kwalitatief onderzoek is opgezet onder leden van BPOA. In dit kwalitatieve onderzoek is verder achterhaald in hoeverre de contracten aansluiten op de behoeften van leden en welke verschillen voor hen relevant zijn. Dit document beschrijft de inzichten van het kwalitatieve onderzoek.

Perspective heeft in 2020 en 2021 vergelijkbaar onderzoek uitgevoerd over hetzelfde vraagstuk voor de pensioenfondsen PFZW, BPF Schilders en PME.

Richard Alker & Markus Leineweber | Perspective

Doelstelling

Organisatiedoel De besturen van BPOA en SPOA ondersteunen bij het maken van een keuze tussen de twee nieuwe vormen van pensioencontracten: solidair en flexibel.

Projectdoel Inzicht bieden in het ledenperspectief: de behoeften van leden rondom het pensioencontract, de motieven achter hun voorkeuren en het effect op het vertrouwen in het pensioen.

Kernvragen:

- Wat vinden leden van de verschillende opties binnen de pensioencontracten?
- Welke verschillen tussen de opties zijn belangrijk voor de leden?
- Welke optie of onderdelen zijn het meest aantrekkelijk en welke motieven liggen hieraan ten grondslag?
- Welke afwegingen maakt men rondom de onderwerpen collectiviteit, solidariteit en keuzevrijheid?
- Wat is de invloed van de verschillende opties op het pensioenvertrouwen?
- Welke voordelen herkennen leden in de verschillende contractvormen?

Methodie

We hebben N=16 individuele interviews van 50 minuten uitgevoerd. Het aantal van N=16 interviews bleek afdoende om een goed beeld te schetsen van de behoeften en motieven van deelnemers. Tijdens de video-interviews hebben BPOA en SPOA medewerkers de gelegenheid gehad om live mee te kijken.

Voor de werving van deelnemers is gebruik gemaakt van bestanden die BPOA/SPOA aan ons heeft verstrekt: een bestand met deelnemende apothekers en bestand met leden uit de klankbordgroep. Aanvullende is een gespecialiseerd selectiebureau ingeschakeld om apothekers te werven.

We hebben uiteindelijk de volgende steekproef gerealiseerd:

- 14 actieve deelnemers (waarvan 2 uit de klankbordgroep)
- 2 gepensioneerden (beiden uit de klankbordgroep)
- evenredig verdeeld over leeftijdsgroepen 18-39 jaar, 40-54 jaar en 55+ jaar
- 8 apothekers in loondienst* en 8 zelfstandige apothekers
- 3 vrouwelijke apothekers en 13 mannelijke

* Enkelen gaven tijdens het gesprek aan de ambitie te hebben om een apotheek over te nemen, anderen gaven specifiek aan dat ze die ambitie niet hebben, nog weer anderen zijn daar nog niet over uit.

MANAGEMENT SUMMARY

Apothekers zijn kritisch en vrijheidslievend

Op basis van 16 gesprekken met deelnemers aan SPOA komen we tot de volgende conclusies rondom hun behoeften en motivaties ten aanzien van de toekomstige pensioenfondsregeling.

- Voor veel apothekers is het pensioen niet de enige oudedagsreserve. Zelfstandige apothekers hebben vrijwel allemaal een BV opgericht en keren zichzelf een basissalaris uit. De pensioenregeling is op dit salaris geënt. Ook apothekers in loondienst hopen via andere constructies aan extra oudedagsreserves te komen. Denk hierbij aan een mogelijke overname van een apotheek, maar ook beleggingen of een koophuis.
- Apothekers zijn kritisch op de in hun ogen hoge inleg en de soms lage dekkingsgraad van het pensioenfonds. Sommigen beleggen zelf en vinden vanuit die ervaring dat het pensioenfonds betere resultaten zou moeten overleggen. Anderen hebben zich de afgelopen jaren geconfronteerd gezien met premieverhogingen en tegelijkertijd met berichten over het niet verhogen van uitkeringen en kunnen dit niet met elkaar rijmen.
- De zelfstandige apotheker is natuurlijk gewend om zelf te beslissen. Maar ook voor apothekers in loondienst is dat belangrijk. Of apothekers nu in loondienst zijn of niet, of de ambitie hebben om zelfstandig apotheker te worden of niet; men vindt zelfredzaamheid belangrijk en deelnemen aan een verplicht pensioenfonds ligt gevoelig*. Uit principe zouden sommigen zelfs wel van de verplichting af willen. Maar aan de andere kant is het pensioen ook een kostbare basisvoorziening. Slotsom is doorgaans dat een verplichte en gemeenschappelijke pensioenregeling moet blijven.

* Wat dat betreft zijn apothekers een vrij homogene groep.

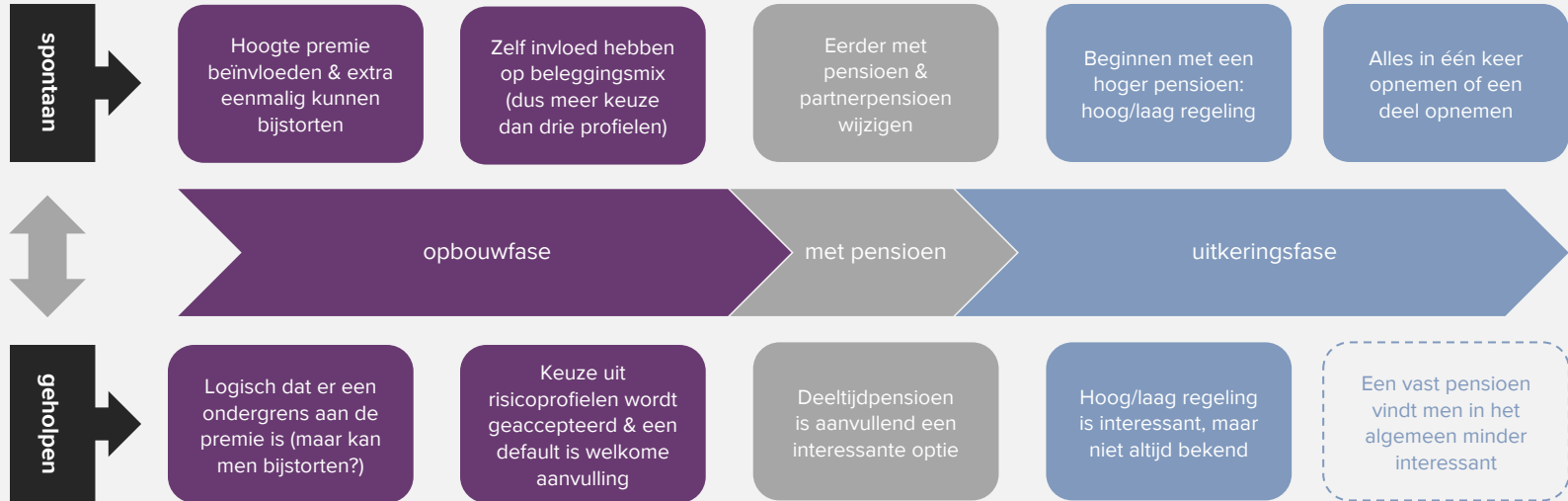
Solidariteit is een groot woord, maar men wil wel samen verder

Uit de gesprekken blijkt verder dat deelnemers bij de termen 'solidariteit' en 'collectiviteit' denkbeelden hebben, die niet noodzakelijkerwijs stroken met de verschillende vormen van solidariteit die wij hebben voorgelegd en besproken.

- Het meest opvallend is dat zowel oudere als jongere apothekers constateren dat de eersten de wind nogal mee hebben gehad tijdens de opbouw van hun praktijk als apotheker. De apotheek is flink in waarde gestegen en de marges op de medicijnen waren - dankzij de afwezigheid van het tegenwoordige preferentiebeleid van zorgverzekeraars - nog ouderwets hoog. Door dit soort factoren is het financiële perspectief van oudere apothekers natuurlijk beter dan dat van de jongeren. Daarom is solidariteit tussen oud en jong soms een breekbaar gegeven.
- Apothekers presenteren zich als zelfredzame mensen. Het is vandaaruit geredeneerd niet logisch om een ander te laten opdraaien voor minder gunstige beleggingsresultaten. Ook deze vorm van solidariteit is niet vanzelfsprekend voor de apothekers. Dit neemt niet weg dat een heel basale, minimale invulling van collectiviteit en solidariteit wel degelijk gewenst is (en een groep apothekers is toch ook gevoelig voor de solidariteitsreserve).
- Uit het oogpunt van het voortbestaan van de pensioenregeling wordt het van groot belang geacht dat er zoveel mogelijk deelnemers meedoen. Zowel apothekers in loondienst als zelfstandig apothekers vinden daarom dat zij in principe in één pensioenfonds moeten zitten. 'Hoe meer zielen, hoe meer vreugd', luidt het credo.

Keuzevrijheid als hefboom om de verplichting mee te verzachten

Zoals eerder geconstateerd, ligt het deelnemen aan een verplicht pensioenfonds gevoelig bij apothekers. Dit leidt er indirect toe dat apothekers het idee om binnen de verplichte regeling te kunnen kiezen doorgaans erg aantrekkelijk vinden. Spontaan wil men kunnen 'draaien aan knoppen' in alle fases van de pensioenregeling.

Invulling keuzevrijheid

Het valt op dat de behoefte aan keuzevrijheid onder apothekers deels wel en deels ook niet waargemaakt kan worden binnen het nieuwe pensioenstelsel. De belangrijkste punten hierin zijn:

- Apothekers uiten spontaan de behoefte om zelf meer invloed uit te oefenen op de premie. Deels omdat men minder wil storten, maar ook omdat men (eenmalig) extra wil storten. Tegelijkertijd begrijpt men dat te veel keuzevrijheid het fonds kan uithollen en legt men zich, zij het met enige tegenzin, erbij neer dat er ook in het nieuwe pensioenstelsel een vrij hoge verplichte basispremie is.
- Het idee om te mogen kiezen uit beleggingsprofielen wordt omarmd. Dit geeft meer betrokkenheid en het gevoel dat men enige invloed kan uitoefenen op het eigen pensioen. Belangrijk is wel dat er een default wordt aangeboden voor diegenen die liever zelf geen keuze willen maken. Dit ontzorgt de groep apothekers die beleggingskeuzes liever aan het fonds overlaat, maar andere apothekers de keuzemogelijkheid niet wil ontnemen.
- De keuzeoptie voor een vast pensioen vindt men, soms pas bij nader inzien, minder belangrijk. Een vast pensioen zonder inflatiecorrectie dat ook nog lager start dan een variabel pensioen, vindt men doorgaans geen slimme keuze. Dit strookt niet met de zelfredzame geest van de apothekers. Het wel of niet aanbieden van een vast pensioen lijkt dan ook geen doorslaggevend criterium bij de keuze voor het pensioencontract door BPOA en SPOA. Dit ook mede gezien de andere keuzeopties die men heeft als de hoog/laag regeling, etc.

Reacties op de twee voorgedelde versies

De verschillende componenten van het nieuwe pensioenstelsel zijn aan het eind van de interviews in onderlinge samenhang besproken. Tijdens de gesprekken stonden apothekers vrij open voor alle componenten. Maar er volgt voortschrijdend inzicht en de slotsom is dat zelfbepaling net iets belangrijker lijkt voor apothekers dan solidariteit.

- Een deel van de apothekers, voornamelijk *gemak – en zekerheidszoekers*, geeft de voorkeur aan versie 1; vooral omdat deze voelt als een basisvoorziening waar men geen omkijken naar heeft.
- Het aanleggen van een reserve geeft de vastigheid waaraan bij een (klein) deel van de apothekers behoefte is.

“Voor mij is het een soort basis. Naast zaken die ik in eigen beheer voor mijn pensioen doe.”
“Het voelt fijn om bij een club van apothekers te zitten omdat ik dan iets heb om op terug te vallen wanneer het allemaal anders loopt dan ik verwacht.”

Uitkomsten	Solidair	Flexibel
Zelfredzaamheid boven solidariteit	✗	✓
Minimale invulling solidariteit gewenst	✓	Neutraal
Keuze bij risicoprofielen	✗	✓
Keuzes bij pensioneren	✓	✓
Variabele uitkering (niet vast)	✓	Variabel en vast
Keuze bepaling hoogte premie	✓	✓
Geen solidariteitsreserve	✗	✓

- De uiteindelijke keuze van de meeste apothekers voor versie 2 wordt voornamelijk ingegeven door de behoefte aan *zelfbepaling*.
- Daarnaast is het zelf invloed kunnen hebben op opbouw en uitkering belangrijk. Dit kan betrokkenheid bij het pensioen verhogen.
- De solidariteitsreserve sneuvelt in de afweging tussen de twee versies omdat deze, zo vermoedt men, ten koste kan gaan van het eigen pensioen.

“Ik kies nu voor versie 2 omdat daar iets meer vrijheid in zit voor de zelfredzame apotheker die dit ook maar gewoon opgedrongen krijgt.”

Enkele sprekende citaten van apothekers

“De oude generatie heeft goed geboerd, dus die redt zich wel.”

“Het hebben van een eigen apotheek is minder interessant geworden dankzij de ziektekostenverzekeraars.”

“Ik heb het gevoel dat ik nu betaal voor de apothekers die met pensioen zijn en dat er later minder over is voor mij.”

“Ik denk bij de premie die ik nu betaal wel eens: krijg ik dat ooit nog terug?”

“Eerst betaalde de werkgever 2/3 van de premie en dat is veranderd in 1/2. Netto moest je meer premie betalen.”

“Deelname is nu verplicht, ook al ben je ondernemer. Dat vind ik eigenlijk gek. Maar ik snap ook dat als alle ondernemers eruit stappen ze het fonds waarschijnlijk direct kunnen opheffen. Dat wil ook niemand.”

“Loondienst of ondernemer? Het maakt niet uit. Ik ben nu nog in loondienst, maar straks ondernemer. Dan is het prettig om samen in een fonds te zitten. Een fonds door en voor alle openbare apothekers.”

“Ik heb niets te kiezen, het is gewoon tekenen bij het kruisje.”

“Pensioen is iets dat je zelf doet. Solidariteit heeft iets met AOW te maken.”

“Principieel? Ik wil keuzevrijheid, want het is mijn eigen geld en daar wil ik meer invloed op hebben.”

“Ik ben bang dat ik de verkeerde keuze maak. Dus ik zou voor de default gaan.”

“Wel of geen solidariteitsreserve: het is beide te verdedigen. Het is menselijk om solidair te zijn, maar tegelijkertijd is het een flinke uitgave. Ik wil eerst meer informatie over hoe dat werkt en wat het me kost.”

AANVULLENDE INZICHTEN

De principiële keuze in de opbouwfase

Fonds bepaalt

Sluit aan bij de behoefte aan gemak en zekerheid

- Voor een deel van de apothekers is het pensioen bij SPOA een basisvoorziening waar ze weinig omkijk naar willen hebben. Zelf een profiel kunnen kiezen vindt men niet persé nodig.
- Verder voelt het zelf een keuze moeten maken uit risicoprofielen voor sommigen niet comfortabel: *“Ik ben apotheker en geen belegger, dus wellicht is het dan verstandiger om deze keuze aan het pensioenfonds te laten”*. En: *“Ik zou dan wel vragen hebben en meer informatie van het fonds willen hebben.”*
- Bovendien realiseren een paar deelnemers zich dat het pensioenfonds het, ondanks alle kritiek op het rendement, niet slechter heeft gedaan dan andere institutionele beleggers.
- Een aantal apothekers geeft aan dat ze weliswaar behoefte aan keuzevrijheid hebben, maar dat dit niet de keuze is die ze voor ogen hadden: *“Het lijkt me mooi als je keuzevrijheid hebt, maar ik heb dan liever meer invloed op de hoogte van de inleg dan op het risicoprofiel.”*

Zelf kiezen:

Sluit aan bij de behoefte aan ‘eigen geld’ en zelfbeschikking

- De meeste gesproken apothekers willen toch graag zelf de verantwoording dragen voor hun pensioen. Principieel sluit het zelf kiezen voor een beleggingsprofiel daar goed bij aan.
- Bijkomend voordeel kan zijn dat deelnemers naar eigen zeggen een stevigere band ontwikkelen met hun pensioen: *“Want het is mijn geld en dan voel ik me meer betrokken.”*
- Sommigen zouden zelfs nog verder willen gaan dan alleen maar een keuze uit profielen: *“Het liefst nog vrijer, bijvoorbeeld een keuze uit mixfondsen.”*
- Aan de andere kant beseffen de apothekers ook wel dat ze zich op dit moment niet al te intensief met hun pensioen bezighouden en dat alleen een stelselwijziging daar weinig aan verandert. Dit leidt ertoe dat zij zeggen dat profielkeuzes meermaals mogelijk moeten zijn tijdens de opbouwfase. Er wordt daarbij gedacht aan een jaarlijkse keuze die actief mag worden aangemoedigd.

De principiële keuze in de uitkeringsfase

Variabel

Sluit aan bij de behoefte aan indexatie

- Vooropgesteld dat met name de daling van de uitkering onder het 2% - niveau blijft, is een variabele uitkering favoriet onder de deelnemers.
- Enige variatie in de uitkering vindt men acceptabel, te meer omdat veel apothekers niet geheel afhankelijk zijn van SPOA in hun pensioenvoorziening.
- De variabele uitkering wordt geprefereerd omdat de meeste deelnemers eigenlijk alleen maar nadelen zien in het alternatief van een vaste uitkering:
  - “Als de inflatie hoog is, gaat je pensioen achteruit.”
  - “Vast pensioen klinkt eigenlijk te positief, want het daalt in waarde en je start met een lager pensioen.”
  - “Omdat het je eigenlijk geld kost, heeft het geen meerwaarde.”

Vast

Sluit aan bij de behoefte aan bescherming

- Er is slechts een beperkt aantal deelnemers dat de waarde inziet van de vaste uitkering. Het gaat daarbij met name om deelnemers die economisch zwaar weer verwachten.
  - “Er komt een grote dip aan; die ondergrens van 2% daling is niet houdbaar, ik ben daar echt heel somber over.”
- Slotsom is daarbij dat vast *zonder indexatie* eigenlijk geen aantrekkelijke optie is. Dit strookt niet met de zelfredzame geest van apothekers en hun financiële zelfstandigheid. Als worstcasescenario kan het hooguit een functie hebben.
  - “Ik vraag me bijna af of je dit als fonds wel moet willen aanbieden. Het lijkt me echt niet slim om te doen.”
- *Ter discussie:* Vast kan mogelijk aan aantrekkelijkheid winnen door het als hybride vorm te presenteren waarin een deel vastgezet kan worden en een ander deel niet.

Leeswijzer rapportage

Over de resultaten van dit kwalitatieve onderzoek kan het volgende worden opgemerkt:

1. *Representativiteit*: kwalitatief onderzoek is niet gericht op een juiste numerieke afspiegeling, maar op het geven van een volledig beeld van alle verschillende meningen en behoeften binnen de doelgroep. We hebben bewust gesproken met een mix van apothekers om alle relevante doelgroepen te horen. De verhouding tussen bijvoorbeeld zelfstandige apothekers en apothekers in loondienst was in evenwicht, hoewel er in de populatie meer apothekers in loondienst zijn. Bij de interpretatie van de onderzoeksresultaten is met dergelijke verschillen rekening gehouden.
2. *Validiteit*: wij zijn uitgebreid en heel open in gesprek gegaan met apothekers. Daarbij was er alle ruimte voor de apothekers om zelf vragen te stellen. Zo konden we bewaken dat de antwoorden van apothekers gestoeld zijn op voldoende begrip van de vraagstelling. Juist bij relatief complexe onderwerpen verhoogt kwalitatief onderzoek de kans dat het onderzoek meet wat het zou moeten meten.
3. *Betrouwbaarheid*: de resultaten van dit kwalitatief onderzoek zijn goed reproduceerbaar. Als het onderzoek herhaald zou worden onder een vergelijkbare groep apothekers, zouden de resultaten vergelijkbaar zijn.

PER SPEC TIVE.

STOP TALKING, START DOING

www.perspective.amsterdam